

MAKTABLARDA XORIJIY TILLARNI O'QITISHDAGI MUOMMOLAR VA ULARGA PEDAGOGIK YECHIMLAR

 [10.70728/tech.v2.i03.028](https://doi.org/10.70728/tech.v2.i03.028)

Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi

Abdulla Avloniy nomidagi Pedagogik milliy mahorat instituti tayanch doktoranti
e-mail: dilxumora.shoisaeva2306@gmail.com

Annotatsiya: Xorijiy tillarni o'qitish bugungi kunda ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylangan. Globalizatsiya jarayonlari va kommunikatsiyaning o'sishi xorijiy tilni o'rganishni kundalik hayotda muhim vosita va talabga aylantiradi. Biroq, umumta'lim maktablarida xorijiy tillarni samarali o'qitishda bir qator muammolar yuzaga keladi. Ushbu maqolada maktablarda xorijiy tillarni o'qitishdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: xorijiy til, til kompetensiyalari, muommo, yechim, umumta'lim maktablari, o'qitish strategiyalari, interaktiv platformalar, individual yondashuv.

PROBLEMS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN SCHOOLS AND PEDAGOGICAL SOLUTIONS FOR THEM

Abstract: Teaching foreign languages has become an integral part of the education system today. The processes of globalization and the growth of communication make learning a foreign language an important tool and a requirement in everyday life. However, a number of problems arise in the effective teaching of foreign languages in general education schools. This article examines the main problems in teaching foreign languages in schools and ways to overcome them.

Keywords foreign language, language competencies, problem, solution, general education schools, teaching strategies, interactive platforms, individual approach.

KIRISH

Bugungi kunda xorijiy tillarni bilish ko'nikmasi professional ta'limning ajralmas qismlaridan biri bo'lib bormoqda. Turli sohalardagi mutaxassislarda chet ellik hamkorlar bilan hamkorlik qilish ko'rsatkichi yuqori bo'lganligi sababli, ularda til o'rganishga bo'lgan talab yuqoridir. Zamonaviy jamiyatda chet tillari kasbiy ta'limning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Ta'lim sohasida chet tilini o'rganayotgan o'quvchilar duch keladigan bir qancha to'siqlar mavjud. Til o'rganish har doim til ko'nikmalariga bog'liq bo'lib, bunda har bir o'quvchi har bir ko'nikmada turli qiyinchiliklarga ega bo'lgan to'rtta til ko'nikmasini o'tkazishi kerak. Bunday holda, tilda so'zlashuvchi bo'lmagan o'quvchilarga mavjud til muammolarini yengishga yordam beradigan muammolar va samarali strategiyalarni o'rganish juda qiziq.

Til ko'nikmalari kompetensiyasini oshirishni ta'lim aspektlaridan ajratib bo'lmaydi. Masalan, boshlang'ich maktab bosqichida o'quvchilar o'z qobiliyatlarini qanday o'zgartirishlarini, ham yaxshiroq, ham yomonroq natijalarga erishishlarini boshdan kechiradilar. Demak, o'quvchilarga o'z muammolari bilan to'qnash kelishga yordam berish uchun ta'lim muassasasi har doim o'quvchilarning sharoitlari va davr rivojlanishiga qarab xabardor bo'lishi va takomillashtirishi kerak. Bundan tashqari, til o'rganishda o'quvchilarda uchraydigan muammolar "til egalari bo'lmaganlar" sifatida qaraladi. Izzanning fikriga ko'ra, ikkinchi tilning vazifasi shundaki, til odamlar tomonidan o'z his-tuyg'ulari, hissiyotlari, orzu-umidlari, istaklari, g'oyalari va fikrlarini ifodalash uchun ishlatiladi. Aksincha, til boshqalarning his-tuyg'ulari, umidlari, istaklari va fikrlari oldida turish va yashash vositasini ham namoyon etadi. Shuning uchun aytish mumkinki, tilning mavjudligi har doim mavjud bo'lgan insonning o'zaro ta'sirini amalga oshirish uchun zarur narsa bo'lishi mumkin.

Vaholanki, ikkinchi tilni o'rganish kaftni burashdek oson emas. Al-khreshe tadqiqotlari chet tili va ikkinchi tilni o'rganuvchilar duch keladigan turli muammolarni ko'rsatdi. Bu muammolar turli lingvistik kategoriyalarga tegishli bo'lib, barcha til ko'nikmalariga ta'sir qiladi. Umuman olganda, til o'rganish bo'yicha barcha mutaxassislar til ko'nikmalari to'rtta, ya'ni tinglash ko'nikmasi, gapirish ko'nikmasi, o'qish ko'nikmasi va yozish ko'nikmasiga bo'linishini ta'kidlaydilar. Ushbu to'rtta ko'nikma tilni qo'llashda mos va samarali bo'lgan o'quv strategiyasi turini belgilash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.[1]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ushbu maqolada xorijiy tillarni o'zlashtirishda o'quvchilar duch keladigan turli muammolarni aniqlashga qaratilgan bo'lib, mavjud muammolarni bilish orqali tadqiqotchi muammolarni kamida kamaytirish uchun yechim topadi.

Ushbu tadqiqot mavzusi bo'yicha tegishli adabiyotlar ko'rib chiqildi, masalan, chet tilini o'rganishda muammoni bartaraf etish uchun qo'llaniladigan strategiya haqida muhokama qilingan maqola va boshqalar. Kerakli ma'lumotlar to'plangandan so'ng, ma'lumotlar induktiv va deduktiv kabi ikki xil fikrlash usuli orqali tahlil qilindi. Induktiv tahlil aniq faktlardan umumiy xulosalarga asoslanib xulosa chiqarish uchun fikrlash usuli edi, deduktiv tahlil esa mulohazalar yordamida umumiy fikrlardan aniq masalalargacha xulosa chiqarish uchun fikrlashdan yiroq edi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Maktablarda til o'rganish muammolarini o'quvchilarning ikkinchi tilni o'rganish qobiliyatiga va xohishiga ta'sir qiluvchi bir nechta omillar ta'sir qilishi mumkin. Dimyati va Mudjiono fikriga ko'ra, bu omillar quyidagicha tasniflanadi:

(1) o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishining pastligi, o'rganish motivatsiyasi o'quv jarayonini mustahkamlaydigan qiziqish;

(2) o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchining yetishmasligi, ayniqsa ular ikkinchi til sharoitida gapirish qobiliyatini o'rganayotganda, bu ishonch o'qituvchi va o'quvchi tomonidan tan olinadigan "o'zini namoyon qilish" bosqichidir;

(3) muammo o'qituvchi tomonidan kelib chiqadi, bu o'qituvchining kasbiy mahoratini oshirmasligiga ishora qiladi, bu esa o'quvchilarga salbiy ta'sir ko'rsatadi.[2].

Yuqorida keltirilganlardan kelib chiqib, umumta'lim maktabalarida xorijiy tillarni o'qitishda quyida bir qancha muommolar borligini aniqladik va ularga yechimlar keltirib o'tildi.

O'qituvchilar malakasi va tayyorgarligi

Muammo:

Maktablarda xorijiy tillarni o'qitadigan o'qituvchilarning malakasi va tayyorgarligi ko'pincha kamchiliklarga ega bo'ladi. Ba'zi o'qituvchilar o'zlarining til bilimlari va metodik yondashuvlari bilan zamonaviy talablarga javob bera olmaydi. Bu esa o'quvchilarning tilni o'rganish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Yechimlar:

Xorijiy til o'qituvchilarining doimiy malaka oshirish kurslarida ishtirok etishlarini ta'minlash zarur. Shuningdek, yangi metodik yondashuvlar, texnologiyalar va interaktiv o'qitish usullarini o'rgatish orqali o'qituvchilarning malakasini oshirish mumkin. Xorijiy tilni o'qitishda talab etiladigan yuqori malakali o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish lozim.

O'quvchilarni motivatsiyalashning qiyinligi

Muammo:

Ko'p hollarda o'quvchilar xorijiy tilni o'rganishga qiziqish yoki motivatsiyaga ega bo'lmaydilar. Bu o'quvchilarning tilni o'rganish jarayonida sust ishlashiga va o'rganilgan materialni tez unutishlariga olib keladi. Ayniqsa, ilgari o'qitish jarayonida tilni amaliy qo'llash imkoniyati kam bo'lgan o'quvchilarda bu muammo yanada aniqroq ko'rinadi.

Yechimlar:

O'quvchilarni xorijiy tilni o'rganishga rag'batlantirish uchun interaktiv, qiziqarli va amaliy mashg'ulotlar o'tkazish zarur. O'quvchilarga tilni o'rganish jarayonida muvaffaqiyatlarini ko'rsatish va ularga motivatsiya berish uchun o'rganilgan materialni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini yaratish kerak. Shuningdek, o'quvchilarning real hayotda xorijiy tilda muloqot qilishlariga imkon beradigan loyiha asosidagi o'quv dasturlarini ishlab chiqish foydalidir.

Resurslar va materiallar yetishmasligi

Muammo:

Maktablarda xorijiy tilni o'qitish uchun kerakli o'quv materiallari, interaktiv resurslar, audio-video materiallar va texnologiyalar etishmaydi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning tilni samarali o'rganishiga to'sqinlik qiladi. Ko'p hollarda an'anaviy o'qitish usullari (kitoblar, daftarlarda ishlash) ishlatiladi, bu esa o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash imkoniyatlarini cheklaydi.

Yechimlar:

Maktablarda xorijiy tilni o'qitish uchun zarur bo'lgan resurslar va materiallar bilan ta'minlash zarur. Interaktiv texnologiyalar, onlayn platformalar, mobil ilovalar va multimediali resurslar yordamida o'quvchilarga turli xil o'quv materiallari taqdim etilishi kerak. Bundan tashqari, xorijiy tilni o'rgatish uchun o'zgaruvchan va xilma-xil materiallar ishlab chiqish ham muhimdir.

Darsliklar va metodik materiallarning eskirganligi

Muammo:

Maktablarda ishlatiladigan darsliklar va metodik materiallar ko'pincha eskirgan va zamonaviy talablar va metodologiyalarga javob bermaydi. Bu o'qitishning samaradorligini pasaytiradi, chunki darsliklar ko'pincha bir xil yondashuvlarga asoslanadi va o'quvchilarni qiziqitira olmaydi.

Yechimlar:

Yangi va zamonaviy darsliklar, o'quv resurslari va metodik materiallarni ishlab chiqish zarur. Ushbu materiallar o'quvchilarning tilni o'rganish jarayonida o'z qiziqishlari va ehtiyojlariga mos bo'lishi kerak. Darsliklar va resurslar multimedia va texnologiyalarni o'z ichiga olgan holda ishlab chiqilishi lozim.

O'quvchilarning tilga bo'lgan yondashuvining passivligi

Muammo:

O'quvchilarning tilga bo'lgan yondashuvi passiv bo'lishi mumkin, ya'ni ular tilni o'rganishga o'zlari tashabbus ko'rsatmaydilar. Bu, ayniqsa, katta yoshdagi o'quvchilar orasida ko'proq kuzatiladi. Bunda, o'quvchilar tilni o'rganishga majburlanishadi, ammo ular uchun bu jarayon qiziqarli va amaliy bo'lmaydi.

Yechimlar:

O'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshirish uchun til o'rganishni amaliy vazifalar orqali, o'yinlar va interaktiv mashg'ulotlar bilan boyitish kerak. O'quvchilarga tilni o'rgatishda ularga real hayotdagi vaziyatlarni yaratib berish, masalan, xorijiy tilda suhbatlashish yoki internetdagi kontentni tahlil qilish orqali ularni faol ishtirok etishga undash lozim.

Sinflardagi o'quvchilar sonining ko'pligi

Muammo:

Sinflarda o'quvchilar sonining ko'pligi o'qituvchilarning individual yondashuvni amalga oshirishi va o'quvchilarni samarali nazorat qilish imkoniyatini kamaytiradi. Bu holat, ayniqsa, xorijiy tilni o'rganishda muammo bo'lishi mumkin, chunki o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va o'rganish tezliklari farq qiladi.

Yechimlar:

Sinflardagi o'quvchilar sonini kamaytirish, yoki kichik guruhlarda o'qitishni tashkil etish mumkin. Shuningdek, o'quvchilarga individual yordam berish uchun raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, masalan, onlayn mashqlar va testlarni amalga oshirish mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, chet tillarni o'rganishdagi muammolar talabalardan ko'proq e'tibor talab qiladi. Har bir ko'nikma (tinglash, o'qish, gapirish va yozish) o'zining xilma-xilligi va qiyinchilik darajasiga ega. Bu esa o'quvchilarga sinfda chet tili darslarini olishda qiyinchilik tug'diradi. Texnik muammolardan boshlab, talabalar va o'qituvchilarning motivatsiyalarigacha. Shu sababli, til ko'nikmalarini rivojlantirish uchun o'quvchilar duch keladigan o'quv to'siqlarini yengish yoki hech bo'lmaganda kamaytirish strategiyasi har doim taqdim etilishi kerak. Ushbu tadqiqotdagi mavjud muammolarni tushunib, arab yoki ingliz tilini o'qitadigan o'qituvchi o'quvchilarga ta'lim berish usulini tanlashni bilishi kerak. Ayniqsa, til ko'nikmasi, har bir ko'nikma o'quvchilar uchun o'ziga xos qiyinchiliklar va qiyinchiliklarga ega, shuning uchun chet tili darsida mavjud muammolarni bartaraf etish uchun mos o'qitish strategiyasini taqdim etish o'qituvchidan juda talab qilinadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

Overcoming the Problem of Learning Foreign

Language Skills in the Classroom

Overcoming the Problem of Learning Foreign

Language Skills in the Classroom

Overcoming the Problem of Learning Foreign

Language Skills in the Classroom

1. Sikup. Universal Journal of Educational Research 8(2): 723-729, 2020
<http://www.hrpub.org>
2. Al-khresheh, Mohammad. "Interlingual interference in the English language word order structure of Jordanian EFL learners." European Journal of Social Sciences, 16, 1,(2010): 106-113 DOI: 10.13189/ujer.2020.080246
3. .<https://baxtiyor.uz/maktablarda-ingliz-tilini-o-qitishdagi-10-muammo/>